

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
LsN Janne Kanerva

25.2.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

1 Rikoslain 41 luvun muuttaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan aserikoksia koskevan rikoslain (39/1889) 41 luvun korvaamista uudella luvulla. Seuraavassa keskitytään muutosehdotuksiin, jotka on arvioitu perustuslakivaliokunnan käsittelyn kannalta merkityksellisiksi.

Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin uutena rikoksena rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten (jäljempänä ”ampuma-aseen käsittelyrikos”). Mainittuun rikokseen syylistyisi se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen. Ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat. Rikoslain uuden 41 luvun loppuun sijoitettavan määritelmäsäännöksen (10 §) perusteella ampuma-aseen määritelmän osalta noudatettaisiin ampuma-aselain (1/1998) 2 §:n mukaisia ampuma-aseen määritelmiä. Ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdalla lisättäisiin ampuma-aseen törkeäksi tekeviin kvalifiointiperusteisiin se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Lisäksi rikoslain uuden 41 luvun 6 ja 7 §:n mukaan vaarallisen esineen hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikkoja muutettaisiin ankarampaan suuntaan. Ensiksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja jälkimmäisen rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.

Todetut lainsäädäntömuutokset perustuvat törkeää ampuma-aserikosta sekä vaarallisia esineitä ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskien hallitusohjelmakirjauksiin. Hallitusohjelmassa (sivu 182) todetaan, että törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Hallitusohjelman saman kohdan mukaan muutetaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Lisäksi hallitusohjelman saman kohdan mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätäminen rangaistavaksi kohdistuisi erityisesti järjestäytyneissä rikollisryhmissä tapahtuvaa toimintaa vastaan, minkä vuoksi sitä koskevalla ehdotuksella on liittynyt hallitusohjelmakirjaukseen (ohjelman sivu 180), jonka mukaan hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytynyttä rikollisuutta.

Erityisesti törkeää ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten vuoksi vankien määrän arvioidaan lisääntyvän huomattavasti. Vankiluvun lisäys olisi 96 vankia muutosten ensimmäisenä voimassaolovuotena 2026, vuodesta 2027 lähtien vuosittainen lisäys olisi kaksinkertainen eli 192 van-

kia. Vähimmäisrangaistuksen korottamisen myötä törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavat vankeusrangaistukset tulisivat olemaan pääosin ehdottomia. Tämä johtuu siitä, että rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista.

Hallituksen esityksen mukaan mainitut rikoslain 41 lukua koskevat muutokset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Samalla kuitenkin katsotaan, että ehdotettuihin lainsäädäntömuutoksiin liittyy perustuslain ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa tulkinnanvaraisia ja eräiltä osin myös periaatteellisesti merkityksellisiä kysymyksiä. Perustuslain 8 §:ssä ilmaistuun rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyy sen arviointi, ovatko ehdotetut rikoslain 41 luvun 2 § (ampuma-aseen käsittelyrikos) ja 3 §:n 1 momentin 4 kohta (törkeän ampuma-aserikoksen uusi kvalifiointiperuste) riittävän tarkkarajaisia ja täsmällisiä. Perustuslakivaliokunnan korostamaan rangaistusseuraamusten suhteellisuusvaatimukseen liittyy erityisesti törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen, joka rangaistuskäytännön merkittävän ankaroitumisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön lisääntymisen (rangaistusten määrä ja kesto) kautta koskee perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattua henkilökohtaista vapautta. Lisäksi voidaan todeta, että ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätäminen koskisi rikoksentekijän osalta myös perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaista omaisuuden suojaa mahdollistaessaan rikoksen perusteella puuttumisen rikoksentekovälineenä olleeseen aseeseen.

Aserikosten merkitystä arvioitaessa on aiheellista korostaa sitä, että varsinkin ampuma-aseilla mutta myös muilla rikoslain 41 luvun rangaistussäännösten piiriin kuuluvilla esineillä ja aineilla voidaan tehdä rikoksia, joilla vakavasti loukataan kansalaisten perusoikeuksia. Nämä rikokset voivat kohdistua erityisesti perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuihin elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen ja 15 §:n 1 momentissa suojattuun omaisuuteen. Perusoikeuksien turvaamiseen liittyy perustuslain 22 §, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Oikeushyvien suojaa toteutetaan muun muassa kriminalisoimalla niitä koskevia loukkauksia rikoslaissa. Kysymys ei ole kuitenkaan pelkästään yksilöllisten oikeushyvien suojelusta, koska yleisellä paikalla tapahtuva lainvastainen aseiden mukana pitäminen ja erityisesti niiden käyttäminen merkittävästi vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Erityisesti ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisellä ja törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisella arvioidaan olevan uusia rikoksia estävää vaikutusta. Tämä koskee niin aserikoksia kuin aseilla tehtäviä rikoksia. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen koh-

dalla tämä liittyy sen luonteeseen sellaisena rikosta edeltävänä tekona, jonka rangaistavaksi säätämällä ja johon puuttumisella teon rangaistavuuden vuoksi voidaan estää vakavaa rikollisuutta. Törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla oletus rikoksia estävästä vaikutuksesta perustuu vähimmäisrangaistukseen korottamisen merkittävyyteen. Yleisesti ottaen ankarampiin rangaistuksiin johtavilla lainsäädäntömuutoksilla korostettaisiin kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta, millä myös tavoitellaan rikoksia estävää vaikutusta.

Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset

Kun kysymys on lainsäädäntömuutoksista, jotka johtaisivat merkittävään ehdottoman vankeuden käytön lisääntymiseen ja joilla puututtaisiin nykyistä enemmän henkilökohtaiseen vapauteen, merkitystä on perusoikeuksien yleisillä rajoitusedellytyksillä (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Ne muun ohessa edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitukset ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja rajoitukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Tässä tapauksessa rikosoikeudellista järjestelmää ankarampaan suuntaan muuttavien lainsäädäntömuutosten hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen kannalta merkitystä on, paitsi aseisiin liittyvän rikollisuuden yleisesti vakavalla luonteella, myös aserikollisuuden yleiskuvalla ja kehitysnäkyillä (hallituksen esityksen jakso 2.4.4).

Huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi aserikollisuuden liittyminen aikaisempaa enemmän vakavaan ja ryhmissä tapahtuvaan toimintaan ja muutenkin järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan vahvistuminen, ampuma-aserikollisuuden kansainvälistyminen, ampuma-aseiden pimeää verkko-kauppa ja ampuma-aseiden 3D-tulostaminen. Ukrainan sodasta Suomeen kulkeutuvat aseet on myös arvioitu merkittäväksi tulevaisuuden uhkatekijäksi. Rikoslainsäädännölle vaihtoehtoisia keinoja arvioitaessa on otettava huomioon, että ampuma-aseita on saatavissa ja luovutettavissa rikolliseen käyttöön.

Mitä tulee törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteen lisäämiseen, aserikollisuuden yleiskuvan mukaan ampuma-aseiden käyttöön liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Tämä tilannekuva koskee myös ampuma-aseiden mukana pitämistä. Muutenkin luvaton ampuma-asetta tahallaan mukana pitävä on vähintäänkin varautunut ampuma-asetta käyttäen turvautumaan väkivaltaan tai se voi jossakin tilanteessa olla jopa hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Muiden

kuin ampuma-aseiden kohdalla korostuvat erityisesti teräaseet, joiden mukana pitäminen on yleistynyt etenkin nuorten ja heidän muodostamiensa ryhmien keskuudessa ja joiden käyttökynnys on mataltunut. Nähtävissä ei ole, että lainsäädäntömuutoksilla tavoiteltaviin vaikutuksiin päästäisiin riittävästi muilla keinoilla kuin rikosoikeuden käytöllä.

Tiettyjen sellaisten terrorismirikosten sisällyttäminen ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevaan rangaistussäännökseen, joiden enimmäisrangaistus on alle neljä vuotta vankeutta, perustuisi terrorismirikollisuuden hyvin vaaralliseen luonteeseen (PeVL 34/2021 vp, kappale 3 ja siinä viitattut aikaisemmat kannanotot).

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä tarkkarajaisuus ja täsmällisyys liittyvät tässä tapauksessa siihen, että lainsäädäntömuutosten tulee olla rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisia. Periaatetta koskevan perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, joka ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi.

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaattele on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa. (PeVL 48/2017 vp, s. 9 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on terrorismirikoksiin liittyen todennut, että kun rangaistavuus ulottuu aikaisempaan tekoon kuin mikä on säädetty rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna, tällaisen ns. valmistelun valmistelun kriminalisoivassa rikosoikeudellisessa sääntelyssä korostuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä viitattut aikaisemmat kannanotot). Tämän näkökohdan voi tässä tapauksessa katsoa koskevan ampuma-aseen käsittelyrikosta, jolla rikosoikeudellinen vastuu ulotettaisiin varhaiseen ja valmistelua edeltävään vaiheeseen suhteessa tavoitteena olevaan rikokseen.

Merkityksellinen on myös perustuslakivaliokunnan lausuma siinä yhteydessä, kun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen säädettiin rangaistavaksi rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä. Perustuslakivaliokunta totesi tuolloin (PeVL 10/2000 vp, s. 2/II), että pyrittäessä kriminalisoimaan osallistumista tavalla, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle, sääntelyn täsmällisyysvaatimus korostuu tavanomaista enemmän. Myös tällä näkökohdalla on merkitystä arvioitaessa ehdotettua ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevaa sääntelyä, joka merkittävässä määrin kohdistuisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan tai muuten yhdessä toteutettavaan rikolliseen toimintaan.

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen tunnusmerkistöjen ja törkeän ampuma-aserikoksen uuden kvalifiointiperusteen muotoilussa on kiinnitetty erityistä huomiota tunnusmerkistön tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla on erityisesti pyritty siihen, että rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n tunnusmerkistöt poikkeavat muista täytetyn rikoksen tekemistä edeltävistä vaiheista (valmistelu ja yritys). Laillisuusperiaatteen sallimissa rajoissa laintulkintaa ja yhtenäistä lainsoveltamiskäytäntöä edistetään kattavilla säännösten perusteluilla.

Suhteellisuusvaatimus

Myös aserikoksia suhteutetaan vakavuudeltaan toisiinsa ja muihin rikoksiin tekojen rangaistusarvon perusteella. Tämä tarkoittaa sitä, että rangaistusasteikkoja arvioitaessa ja muutettaessa sekä uudesta rangaistusasteikosta säädettäessä huomioon on otettava kysymyksessä olevan rikoksen ajateltavissa olevien ilmenemismuotojen osoittama teon paheksuttavuus, vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekotyypin ilmentämä tekijän syyllisyys.

Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esimerkiksi PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitattut aikaisemmat kannanotot).

Mitä tulee törkeää ampuma-aserikosta koskevan vähimmäisrangaistuksen korottamiseen, suhteellisuuden näkökulmasta ampuma-aseen oikeudettoman mukana pitämisen voi lähtökohtaisesti katsoa ilmentävän korostunutta rikosten tekemisen vaaraa. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla puolestaan olisi kysymys siitä, että teko olisi omiaan johtamaan vakavan rikoksen tekemiseen tai että ampuma-ase lainataan tai luovutetaan järjestäytyneelle rikollisryhmälle.

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistusasteikkoa määritettäessä (hallituksen esityksen jakso 4.1.1.4) on pyritty siihen, että asteikko on oikeassa suhteessa sitä vastaavien lähirikosten asteikkoihin nähden. Rangaistusta asteikolta mitattaessa olisi joka tapauksessa kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka vakavaan rikokseen tai kuinka vakaviin rikoksiin ampuma-aseen käsittelyrikos liittyy. Tapauskohtaisilla tekijöillä olisi merkitystä myös arvioitaessa rangaistuksen kannalta tekoa, jolla ampuma-ase lainataan tai luovutetaan järjestäytyneelle rikollisryhmälle. Rangaistuksen määrääminen tapahtuisi normaaliin tapaan rikoslain 6 luvun säännöksiin perustuen.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen osalta merkityksellisiä ovat ne jo edellä käsitellyt lakimuutoksen hyväksyttävyyteen ja painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen liittyvät syyt, jotka puoltavat myös ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätämistä rangaistavaksi ja törkeää ampuma-aserikosta koskevan uuden kvalifointiperusteen lisäämistä. Käsitys törkeän ampuma-aserikollisuuden paheksuttavuudesta on rikollisuuden luonteen muuttumisen myötä myös muuttunut, mikä uuden kvalifointiperusteen lisäksi koskee nykyisiäkin kvalifointiperusteita (esimerkiksi rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti), joiden mukaisilla teoilla voidaan edistää laajamittaista rikollisuutta ja yksittäistapauksissa vakavan rikoksen tekemistä. Oikeasuhtaisuutta muiden vakavien rikosten, esimerkiksi saman vähimmäisrangaistuksen omaavien rikosten kanssa edistäisi se, että törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistusta ei muutettaisi neljän vuoden vankeusrangaistuksesta.

Suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta on huomattava, että teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi edelleen sitä, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tapauskohtainen harkinta mahdollistaa sen, että rangaistuksen määräämisessä ei päädytä kohtuuttomiin lopputuloksiin. Tähän näkökohtaan on myös kiinnitetty huomiota hallituksen esityksessä, jonka perusteluissa käsitellään uuden kvalifointiperusteen osalta sellaisia lieventäviä seikkoja, joiden perusteella tekoa ei katsottaisi kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Merkitystä kokonaisarvostelussa olisi rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n perustelujen mukaan muun ohessa sillä tosiasiallisella oikeushyviin kohdistuvalla vaaralla, jota asetta mukanaan pitävän teko edustaa.

Vaarallisen esineen hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistusten korottaminen mahdollistaisi nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määräämisessä ja edistäisi näin myös suhteellisuusvaatimuksen toteutumista. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa on vaara esineen tai aineen päätyemisestä rikolliseen käyttöön hallussapidon olosuhteiden ja rikokseen syyllistyneen henkilön hallussapitotarkoituksen perusteella.

2 Pakkokeinolakia koskeva ehdotus

Telekuuntelua koskevaa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentin 16 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tulisi telekuuntelun käyttämisen perusterikos, joten mainittua salaista pakkokeinoa voitaisiin käyttää kyseisen rikoksen selvittämisessä. Samalla kyseisestä rikoksesta tulisi pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikos ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikos.

Myös näiltä osin hallituksen esityksessä katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan myötävaikutukseen liittyen esityksessä on kuitenkin todettu se, että perustuslain 10 §:ssä turvattua luottamuksellisen viestin salaisuutta koskevan arvioiminen, onko perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa hyväksyttävää, että ampuma-aseen käsittelyrikos lisätään telekuuntelun käytön perusterikoksiin. Ehdotettu muutos liittyy myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Edellä jo todetun mukaisesti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan rajoitusten on oltava muun ohessa tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä, rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä rajoituksen välttämättömyyteen liittyy se, että pakkokeinon käyttökelpoisuus, hyödyllisyys tai tarpeellisuus jonkin rikoksen selvittämisessä ei yksinään ratkaise sitä, voidaanko pakkokeinon käyttö sallia rikoksen selvittämisessä. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkkä havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s. 6/II). Perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4/II).

Perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettuja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia ovat esimerkiksi törkeät väkivaltarikokset (HE 309/1993 vp, s. 54/II). Momentissa tarkoitettuina rikoksina voidaan myös pitää niitä ampuma-aseita käyttäen tehtäviä vakavia rikoksia, joita rikoslain

uuden 41 luvun 2 §:n mukainen ampuma-aseen käsittelyrikos koskisi. Yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuden vaarantuminen liittyisi myös mainitun pykälän 2 momenttiin ja siinä tarkoitettuun ampuma-aseen lainaamiseen tai luovuttamiseen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämiseen.

Telekuunteluun liittyvä perusoikeuden rajoittaminen ampuma-aseen käsittelyrikoksen selvittämisessä olisi perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostuneiden perusoikeuksien rajoitusperusteiden mukainen. Rajoitus perustuisi laissa olevaan tarkkarajaiseen ja täsmälliseen säännökseen. Rajoitus olisi painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima sekä tarpeellinen vakavien rikosten tehokkaan torjunnan kannalta ja myös kysymyksessä olevan rikoksen selvittämisen kannalta. Ampuma-aseen käsittelyrikos myös vakavuudeltaan rinnastuisi useisiin niihin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelua voidaan käyttää.

Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen ampuma-aseen käsittelyrikoksen selvittämisessä liittyy se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikaation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainaamisen tai luovuttamisen tilanteita sekä tilanteita, jotka liittyvät järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan tai muuten yhdessä toteutettavaan rikolliseen toimintaan.

Perusoikeuteen puuttumisen merkityksen kannalta on huomattava se, että rikoksen oleminen rikosnimikkeeltään telekuuntelun käyttöön oikeuttava rikos ei automaattisesti johda siihen, että telekuuntelua saadaan käyttää kunkin epäiltävän perusterikoksen selvittämisessä. Huomioon on otettava pakkokeinolain 1 luvun periaatteet, joista tässä yhteydessä olennainen on luvun 2 §:ssä säädetty suhteellisuusperiaate. Siitä seuraa, että arvioitaessa salaisen pakkokeinon käytön edellytyksiä on otettava huomioon myös kulloinkin selvittettävänä olevan rikoksen konkreettinen ilmenemismuoto ja ennen kaikkea vakavuustaso. Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelun käyttö lisäksi edellyttää, että käytöllä voidaan olettaa erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.